

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. j. Existentia concursus diuini cum causis secundis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

pendere potest essentialiter à pluribus agentibus, quorum vno sublato auferatur actio totalis. Ad argumentum ergo distinguatur antecedens: actio pendet essentialiter ab agente, vno vel pluribus, concedo; pendet essentialiter ab vno agente, nego. Quod additur, non posse actionem eandem respicere plura principia specie diuersa, falsum est, cum possit vna cognitio terminari ad obiecta diuersa.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò contra conclusionem posteriorem. Hæc ratio præcisè sumpta, per quam forma fit, est in subiecto: ergo per illam actionem forma fit in subiecto.

Resp. ex dictis de vnione, distinguendo consequentiam: ergo per illam actionem forma fit in subiecto formaliter, nego; concomitanter, concedo: nam quamuis actio illa præcisè sumpta fit fieri formæ, non est tamen formaliter fieri eius in subiecto.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Esse formæ accidentalis est inesse subiecto: ergo eius fieri est fieri in subiecto. Deinde omnis forma, quæ pendet à subiecto, non fit etiam quoad entitatem suam sine concursu subiecti: sed subiectum concurrat tantum ad formam prout inexistens: ergo forma non fit nisi per actionem, qua fit in subiecto.

Resp. distinguendo primum antecedens; esse formæ accidentalis est inesse per concomitantiam, concedo; per essentialem identitatem, nego: dum enim accipit esse concomitanter, accipit inesse subiecto. Similiter omnis forma, quæ pendet à subiecto, non fit sine concursu subiecti concomitante, concedo; sine concursu subiecti formaliter concurrentis per eandem actionem, qua forma fit, nego.

Instapria.

Instabis. Actio illa, qua fit entitas formæ formaliter, esteductio; non enim est creatio: ergo formaliter est fieri formæ in subiecto.

Respondeo distinguendo antecedens: actio illa præcisè sumpta esteductio, sieductio sumatur adæquatè prout significat productionem formæ, & productionem vnionis, nego; si sumatur inadæquatè, concedo:eductio enim includit duas actiones, alteram quæ fit forma, alteram quæ fit vnio. Itaque actio illa præcisè sumpta non est quidem creatio, quia essentialiter exigit concomitantiam actionis quæ producat vno cum subiecto; sed esteductio sumpta inadæquatè.

QVÆSTIO IV.

De concursu Dei cum causis secundis.

Quam sit mirabilis concursus Dei.

Dixi hæcenus de causis secundis efficientibus, sequitur nunc vt agam de necessaria illis assistentia causæ primæ, prouidentia nimirum diuinæ opus mirabile cooperatio eius est cum omnibus causis creatis, quas operando sic sequitur vt præcedat, sic præcedit vt totus cum illis, & post illas sit. Earum videlicet actus etiam malos adiuvat, & malitiam eorum damnat; nec peccata facit dum peccantibus assistit, malitiam separans à seipsa, & in ipso peccati regno trophæum erigit sanctitatis suæ, vt vnde homo peccans seipsum inquinat, splendorem hinc nouum Dei puritas acquirat, peccatis ipsis cooperans absque vlllo peccato. De hac igitur tam perenni, tam secreta, & tam mirabili Dei operatione triplex est controuersia: primò, an sit, siue il-

lius existentia, & necessitas: secundò, quid sit diuinus ille concursus cum causis secundis: tertio, quomodo coniungantur causa prima & causa secunda ad operandum, vtrum scilicet causa prima secundam determinet, an verò ab ea determinetur.

SECTIO I.

Existentia concursus diuini cum causis secundis.

Non quæritur primò hic, vtrum Deus concurrat mediâtè ad omnes actiones creatas, conseruando scilicet earum causas; de hac enim necessitate concursus conseruatiui dicitur in sequente tractatu: nunc satis sit dixisse cum Trismegisto cap. 1. Pimandri, *Si à quodam opere inflexum suum ille subtraxerit, deficiente vita in moriem currunt vniuersa.*

Nec quæritur secundò, vtrum Deus mediâtè concurrat cum causis, eo quod ab initio causas illas produxerit, à quibus istæ posteriores productæ sunt; nam hoc est etiam compertissimum, & sapienter ibidem asserit Trismegistus, *Quod in Deo, & à Deo omnia.*

Neque tertio quæritur, vtrum ad actus supernaturales immediâtè concurrat Deus adiuvando potentiam de se impotentem ad tales actus; hoc enim contra Pelagianam vefaniam rectè cum vniuerso Fidelium cœtu pronunciat Augustinus lib. de gratia & libero arbit. *Ipsè vi velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.*

Quæritur ergo tantum, vtrum causæ omnes creatæ ita subordinentur causæ increatæ, vt nullus effectus possit ab ipsis produci, quem producere immediâtè per seipsam non debeat prima causa, tanquam vniuersalis energia, & virtus omnium, quæ mouent & mouentur; quod vt demonstrarem clarissimè. Primùm quæro, vtrum de facto concurrat Deus cum causis illis, quæ sunt: secundò vtrum sit possibilis aliqua creatæ causa, cuius operatio Deum non exigit cooperantem: tertio, vtrum Deus concurrat ad actus malos: quarto, vtrum concurrat ad actus liberos: quintò, vtrum concurrat cum causis etiam distinctis ab efficiente.

§. I.

Vtrum Deus de facto concurrat cum omnibus causis secundis.

Dico primò, Deum ita immediâtè concurrere cum omnibus causis creatis, vt nulla creatura earum, quæ sunt, possit quidquam sola operari. Ita omnes Philosophi, & Theologi, tum Christiani, tum Ethnici; quibus temerariè omnino repugnant Durandus & Aureolus, absolutè negantes necessitatem concursus diuini; & nuperus scriptor, negans eius necessitatem ad actum liberum. Certè S. Thomas lib. contra Gentes, cap. 89. damnat Origenem, quod negauerit hunc concursum, & dicit id euidenter esse contra Scripturas.

Prima ergo probatio petitur ex multiplici Scripturarum autoritate. Actorum 17. *In ipso viuimus, mouemur, & sumus*; & ibidem, *Dans omnibus vitam, inspirationem, & omnia.* Isaia 6. *Omnia opera nostra operatus es nobis Domine.* Iob 10. *Manus tuæ, Domine, fecerunt me, & plasmauerunt me totum.* Psalmo 141. *Qui operit calum nubibus, & parat terræ pluiam.* Ioan. 5. *Pater meus usque modò operatur, & ego operor.* Ad Corinth. 12. *Operatur omnia*

Quaest. IV. Sect. I. de Concursu diuino. 155

omnia in omnibus. Quas omnes Spiritus sancti voces eo modo necesse est intelligere, quo eas explicant communiter Sancti Patres. De diuino autem concursu eas interpretantur Augustinus lib. 5. de Genesi ad litteram, c. 20. & lib. 4. cap. 12. epist. 140. ad Consenium, quaest. 2. Cyrill. lib. 1. in Ioan. cap. 5. & lib. 2. cap. 133. Chrysost. homilia 37. in Ioannem, & 38. in Acta, & alij communiter.

Sancti Patres.

Secundò idem euincit authoritas Sanctorum Patrum, quorum nullus Durandò fauet: dicam enim de Origene §. 3. Diuinum autem concursum numerant inter opera prouidentiae, sicut creationem, & conseruationem, praeter citatos Patres, Augustinum, Cyrillum, & Chrysostomum S. Anselmus lib. de concordia, cap. 7. & 24. lib. de casu diaboli, cap. 20. Gregor. lib. 16. Moral. cap. 18. Irenaeus lib. 1. cap. 23. Epiphanius haeresi 26. Tertullianus lib. de praescriptionibus, cap. 46. Deinde contrariam sententiam partem esse asserunt erroris Pelagiani, v. g. Hieronymus epistola contra Iesephonem, & lib. 1. contra Pelagianos. Qui hac dicit (inquit) quā non excedit blasphemiam, quā non superat venena haereticorum. Augustinus epist. 106. & lib. de gratia Christi, cap. 4. Paulus Orosius in apologia pro libertate.

Theologi.

Tertiò, praeter hunc Scripturam, Patrumque consensum Theologi omnes & Philosophi, praefertim Christiani, sententiam Durandò damnant, primò enim pronunciant illam haereticam esse, Albertus in secundum distinct. 35. art. 7. Gregorius in secundum distinct. 34. quaest. unica, art. 3. Gabriel, Petrus de Alliaco, Capreolus, Toftatus, Olkott, Valentia. Secundò erroneam vocant S. Thomas in secundum distinct. 37. quaest. 2. art. 2. Egidius Romanus, Argentinus, Brauardinus, Carthusianus, Franciscus à Christo, Bellarminus, Salas, Azor, Valsequez prima parte disp. 99. cap. 2. Suarez disp. 22. metaphysica, sect. 1. num. 7. & lib. 1. de concursu Dei, cap. 4. Ruiz de voluntate Dei disp. 39. num. 11. Denique impiam, falsam, periculosam dicunt Lessius lib. 1. de attributis, cap. 3. num. 8. Pererius, Toletus, Pesantius, Pennotus, Trigofius, Bonauentura. Contra quam communem Doctorem omnium vocem quisquis audeat dicere, certè ille omnium voce damnandus est.

Ethnici Philosophi.

Quartò idem etiam sentire Ethnici Philosophi, vt testatur Cyrill. lib. 2. contra Iulianum; sic enim v. g. Orpheus cecinit, apud Eusebium lib. 13. preparationis, cap. 7. cum dixit, Viruses diuinas esse in rebus diffusas. Denique ipsum in rebus penetrarum, esse illud quod eas format, Trismegistus in Asclepio & Pinandro, Plato in Timaeo, & lib. 4. de legibus. Aristoteles sanè clarissime loquutus est secundo Metaph. textu 4. & lib. 12. cap. 7. lib. de causis propos. 1. & 2. de caelis, textu 100.

Prima ratio.

Alterà probatio petitur ex ratione naturali, multas enim afferunt Gregorius in secundum distinct. 34. quaest. unica, art. 3. Bassolis eadem distinct. quaest. unica, art. 2. Suarez disp. 22. sect. 1. Prima sit, quia Deo supremo Domino tribuendum necessariò est supremum & perfectissimum dominium, quod concipi animo potest in res omnes creatas; rebus autem creatis summa subiectio, & dependentia: atqui maius & perfectius Dei dominium erit in creaturas, & maior creaturarum à Deo dependentia, si nihil illis operari possint sine Deo cooperante: ergo nihil est creatum, quod sine Deo concurrente possit operari. Probatur minor, quia pendere in conseruari, & in operari, maius est quàm pendere solum in conseruari: ergo Dei dominium erit perfectius, & creaturae subiectio ma-

Aior, si pendeat à Deo in operari. Similiter pendere à Deo tum mediare, tum immediate, maius est quàm pendere solum mediare: sed si Deus non concurrat ad actus quolibet creatos, & ad actionem, illi effectus, & actio non pendeant à Deo nisi mediare: ergo non summe pendeant.

Confirmatur, quia non alio magis argumento probatur necessitas diuinæ conseruationis, nisi quia summum Dei dominium exigit vt creaturae omnes summe à Deo pendeant: ergo eodem argumento probatur necessitas diuinæ cooperationis, alioqui actio & effectus quamplurimi nunquam penderent à Deo si tollatur concursus Dei: v. g. lumen, species intentionales, actus vitales, quia illa pendent semper actu à suis causis creatis.

B Neque dicas cum quibusdam recentioribus, æquale futurum esse Dei dominium, si creaturae non pendeant quidem à Deo cooperante, sed pendeant à Dei permissione tanquam à conditione sine qua non possunt operari.

Hoc enim absurdum esse postea demonstrabitur, nunc breuiter insto, quia dici eodem modo posset, quod summum Dei dominium non exigit vt creatura in conseruari pendeat à Deo vt causa; sed satis esse si pendeat à Dei permissione, tanquam à conditione: istud secundum absurdum est: ergo & primum. Deinde dependere à Deo tanquam à causa, maius est quàm pendere ab eo vt conditione; conditio enim non influit, nec ab ea pendere dicitur effectus: sed creatura pendet à Deo summo modo: ergo pendet ab eo vt causa.

C Secunda ratio est, quia non minus certum est, quod Deus cooperatur cum causis secundis, quàm ratio, quod illa conseruentur immediate à Deo: sed est omnino certum, quod Deus conseruet causas secundas: ergo est etiam omnino certum, quod Deus cum causis secundis cooperetur. Minor probabitur suo loco tanquam catholicum dogma, pronunciatum ab Apostolo Hebraeorum primo: Portans omnia verbo virtutis suae. Minor probatur. Ens creatum non est minus ens per participationem in suo fieri, quàm in suo conseruari; sicut enim se habet res ad esse, sic se habet ad fieri: sed ens creatum ideo pendet à Deo in suo conseruari, quia est ens per participationem: ergo debet etiam necessariò pendere à Deo in suo fieri, quia est æquè tunc ens per participationem. Maior probatur, quia res postquam existit, non est magis ens per participationem, quàm quando fiebat: ergo non est magis ens per participationem in suo esse, quàm in suo fieri: ergo æquè pendet in fieri ac in esse.

D Respondet Durandus, effectum in suo fieri pendere à sola causa secunda; in conseruari autem pendere solum à causa prima, quia debet pendere ab aliqua causa; non potest autem pendere in conseruari à causa secunda: necesse igitur est, vt conseruetur à causa prima.

Durandi casus.

E Sed contrà; si enim ignis productus in suo fieri non est dependens à Deo, nulla ratione potest euinci esse necesse, vt definente actione causae secundae, debeat ignis conseruari ab aliqua causa; cur enim vbi semel productus est, non potest perseuerare in illo esse, quod primum accepit? tota siquidem ratio, cur ens creatum egeat conseruatione, est quia debet semper pendere à Deo: ergo etiam in primo suo fieri pendere debet à Deo. Deinde sequitur, vt nuper notabam, multa entia non pendere à Deo, atque ita non esse villo modo entia per participationem à Deo: lumen v. g. quod conseruatur semper à sua causa secunda, & actio; non est enim maior ratio cur effectus esse debeat ens per participatio

participationem à Deo, quam actio: sed nulla prorsus actio esset ens per participationem à Deo, si Deus non concurrat cum causis efficientibus.

Tertia ratio.

Tertia ratio est, quia potest Deus impedire actiones causarum secundarum, non destruendo causas illas secundas; nam v.g. ignem impediit fornacis Babylonice, ne tres pueros exureret, aut etiam leviter contristeret; quamvis eodem tempore plures alios consumeret positos extra fornacem: sed si Deus non concurreret cum causis secundis, non posset impedire actiones causarum secundarum contrario carentes, v.g. illuminationem solis, emissionem specierum, actus intellectus, aut voluntatis angelicæ, nisi destruendo ipsas causas. Probatur, quia Deus non posset impedire actiones illas, nisi vel producendo contrarium, quod suppono nullum esse; vel subtrahendo concursum, qui tamen negatur requiri, vel destruendo causam, quod sanè absurdum est; nunquid enim impedire Deus poterit ignem ne vrat, solem ne luceat, angelum ne cognoscat.

Neque satisfacit Hurtadus dicens, actionem hanc causæ secundæ impediri posse à Deo, si imperet causæ secundæ ne operetur; sic enim imperium illam ligabit: non satisfacit inquam quia imperium Dei omnino immanens, & extrinsecum, nihil omnino in rebus potest mutare nisi per actionem; quomodo enim imperare potest manui ut sit calida, nisi producendo calorem? Hic autem si Deus impediat actionem solis, nulla est actio: ergo solum imperium Dei non potest illam impedire.

Neque respondet probabilis Arriaga, quod hæc actio impediri poterit à Deo, quia illa pendet permissu à Deo; hoc enim supra reiectum est.

Quarta ratio.

Quarta denique ratio est, quia causa secunda est de se indifferens ad individuum effectus & actionis, neque potest se ad illud determinare, sed determinari ad illud à Deo debet: Deus non determinat nisi concurrente: ergo necessarius omnino est concursus causæ primæ ad omnes operationes causæ secundæ.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Causæ secundæ principales sunt sufficientes ad totius effectus productionem; si enim causæ sunt uniuocæ, sunt æque perfectæ; si æquiuocæ, sunt perfectiores: ergo non egent auxilio superioris causæ ad productionem effectus. Deinde quoties causæ duæ simul agunt, utraque imperfecta est, & partialis, quod Deo convenire non potest. Denique causa prima vel agit per causam secundam, & sic non agit immediate; vel non agit per causam secundam, & ita concursus non facit, ut creatura subordinetur Deo in operando, sed tantum ut sit concausa cum Deo. Imò si verum est quod Deus concurrat ad actus omnes creatos, dicetur Deus latrare cum cane, mugire cum boue, currere, videri, &c.

Resp. negando primam maiorem; nam quamvis causæ principales sæpe sint perfectiores effectui producto, non sunt tamen sufficientes ut producant solæ: unde propositio hæc, *Causa perfectior sufficiens est ad productionem effectus*, distinguenda debet; est sufficiens ut producat cum causa prima, concedo; est sufficiens ut sola producat, nego. Imò absolute negari potest, quia Angelus est perfectior homine, quem non potest tamen producere. Ad secundum dico, Deum & creaturas non posse dici causas parciales partialitate effectus, quia utraque totum producit effectum, sed posse dici causas parciales partialitate causæ, quia neutra totum adhibet influxum sufficientem ut producat effectus; Deus enim si solus produceret effectum, ma-

giorem adhiberet influxum, quam cum agit cum creatura. Neque sequitur, Deum esse causam imperfectam si causa sit partialis, indigens alterius ope; hoc enim rectè distinguit S. Thomas *lib. 3. contra Gemes, cap. 70.* Causa, quæ alterius ope indiget ex insufficientia virtutis, imperfecta est, concedo; quæ indiget alterius ope ex immensitate bonitatis, imperfecta est, nego. Ex Dei autem bonitate provenit, quod agat cum causa secunda id quod posset facere solus. Potest tamen secundò dici, Deum & causam secundam esse causas totales, quia sunt diversi ordinis. Ad tertium nego causam primam agere per causam secundam, quia causa secunda non est instrumentum, sed causa principalis in suo genere. Deus ergo, & causa secunda simul agunt, ita tamen ut causa secunda subordinetur Deo, quatenus sine Deo non potest agere. Neque sequitur, Deum latrare, currere, videre, quamvis concurrat ad illos actus; quia hæ denominationes non conveniunt causis, quæ agunt transeunter, sed illi solum quæ agunt immanenter, & vitaliter.

Obiicitur secundò. Si ex eo, quod causa secunda pendeat in conservari à Deo, sequitur quod pendeat etiam in operari, sequitur ergo quod lumen productum à sole pendeat ab eo in operari, sicut pendet in conservari.

Resp. negando paritatem, nam effectus creati essentialiter pendet in conservari à Deo, lumen autem non essentialiter pendet à sole in conservari; idè non sequitur quod pendeat in operari.

Obiicitur tertio. Si Deus cum creaturis peccantibus concurrat, sequitur, illum non minus causam esse peccati, quam creaturas: quid enim aliud est esse causam peccati, nisi causare actum malum. Et si Deus concurrat cum causis liberis, certè omnem illarum excindat indifferentiam; quia vel eas determinat, & sic libertatem violat; vel non determinat, & sic nihil videt quare agat nunc potius, quam ante, vel post.

Hæ duæ sunt huius loci difficultates primariæ, de quibus priusquam agam, videndum est,

S. II.

Verum sit possibilis creatura, quæ operetur sine Dei concursu.

Deo secundò, nullam creaturam fieri posse à Deo, quæ operetur sine immediato concursu Dei. Ita Suarez *disp. 22. sect. 1. num. 16.* & alij nuper citati Doctores; sed dubij tamen sunt Hurtadus & Arriaga, quibus nulla repugnantia satis persuadet hoc esse impossibile.

Ratio tamen est, quia eadem omnino argumenta, quæ probant necessitatem concursus divini pro causis nunc existentibus, probant etiam pro creaturis possibilibus; nulla enim creatura est possibilis, quæ Dei dominio perfectissimo non subiaceat, quæ non essentialiter pendeat à Deo in conservari, cuius actionem Deus nequeat impedire: sed creatura, quæ sine Deo ageret, non subiaceret perfectissimo Dei dominio, non penderet essentialiter à Deo in conservari, cuius actionem impedire Deus non posset, nisi eam destruendo: ergo nulla creatura possibilis est, quæ agat sine concursu Dei. Denique nulla creatura est possibilis, quæ non sit ens per participationem; non esset autem ens per participationem ea, quæ operaretur sine concursu Dei, neque illius actio esset ens per participationem: ergo huiusmodi creatura tam implicat, quam creatura, quæ sit ens à se.

Obiicitur

Quæst. IV. Sect. I. de Concurſu diuino. 157

Prima ob-
iectio.

Obiicitur primò. Poſteſt Deus aliquam creaturam ſuo loco ſubſtituere ad eò perfectam, vt iuuat operationes alterius, & ſuppleat vices cauſæ primæ; quod probatur primò, quia poſteſt Deus eleuare muſcam ad creandum Angelum, quem ſolus Deus creare poſteſt: ergo poſteſt ſubſtituere creaturam, quæ ſuppleat vices cauſæ primæ. Deinde concurſus Dei per modum obiecti in ordine ad viſionem beatam non minùs eſt Dei proprius, quàm concurſus cauſæ primæ: ſed poſteſt produci à Deo ſpecies impreſſa, quæ ſuppleat Dei vices in ordine ad viſionem beatam: ergo poſteſt aliqua creatura ſupplere Dei vices, & loco eius concurrere cum cauſa ſecunda, ſaltem aliqua.

Reſp. negando, poſſe creaturam vllam ſubſtitui, quæ Dei vice concurrat cum cauſa ſecunda. Ad primam probationem negatur paritas, quia eleuatio creaturæ ad agendum ſupra ſuas vices non deſtruit rationem creaturæ, nec dependentiam eius à Deo: agere autem ſine concurſu Dei deſtruit rationem creaturæ, & dependentiam eius à Deo. Ad alteram probationem negatur eodem modo paritas; ideo enim concurſus Dei per modum obiecti ſuppleri poſteſt, quia ſic non deſtruitur ratio creaturæ, ſi aliqua ſpecies creata ſuppleat vices eſſentiæ concurrentis ad viſionem per modum obiecti, ſicut ſolet ſupplere vices obiecti creati; ſi autem aliqua creatura ſuppleat vices cauſæ primæ, ſequitur contradictio quam oſtendi; erit enim, & non erit creatura.

Obiicitur ſecundò. Si ad eò eſſentiale creaturæ indigere concurſu Dei, debet ingredi conceptum, & definitionem creaturæ; quod falſum eſt.

Reſp. indigentiam illam eſſentialem eſſe creaturæ, & de conceptu ac definitione illius; non quòd explicite in eius definitione poni debeat, ſicut neque ponitur explicite ratio ſubſtantiæ vel accidentis, entis finiti, &c. ſed quia implicite illa ratio imbibitur in conceptu eſſentiali cuiuſlibet creaturæ, ſicut ratio entis creati & dependentis imbibitur in rationibus inferioribus ipſius entis.

§. III.

Utrum Deus concurrat ad actus malos.

Deus non
eſt cauſa
peccati.

Certum eſt primò, Deum nec poſſe peccare, cum ſit Sanctus in omnibus operibus ſuis; neque vilo modo poſſe velle peccatum, quia mundi ſunt oculi eius, ne videant malum, & reſpicere non poſteſt ad iniquitatem; neque poſſe cauſam eſſe, vel authorem peccati, quia illud prohibet & punit acerbiffimè: Odiſti omnes qui operantur iniquitatem, perdes omnes qui loquuntur mendacium. Quæ tamen omnia quis credat negare potuiſſe homines tam impudenter blaſphemantes aduerſus Deum (vt loquitur Irenæus) vt eum dicere auſi ſint authorem, & cauſam omnium peccatorum? Quod certò tamen aſſeruerunt Lutherus, Caluinus, poſt Simonem Magum, Iulianum Apoſtaram, Theodorum Mopſuſtenum, & alia hominum monſtra, quorum inſaniam & blaſphemiam ſatis conuincit & damnat nomen ipſum Dei. Damna aures pater alme meas (inquit Prudentius in Hamartigenia) & claudite meatus obbruſcentis capitis, nec per uia tales concipiat fluxura ſonos. Tum ſubdit: Quis ſeruat hac iniecta Deo conuicia?

Permittere
peccatum.

Certum eſt ſecundò, eſſe in Deo actum poſitiuum, quo vult permittere peccata, ideſt illa non impedire, propter fines optimos, quamuis nullo modo velit illa eſſe, vel fieri; quia vt tradit egre-

R. P. de Rhedes cuf. Philoſoph.

giè Auguſtinus, neque nolens ſinit, ſed volens; neque ſuadet bonus male fieri, niſi omnipotens etiam de malo poſſet facere bonum bene.

Ex his autem difficultas naſcitur; quomodo Deus concurrere poſſit ad actus malos cum creatura; neque tamen vel vilo modo peccare, vel cauſa eſſe peccati; quod facit cum creatura.

Dico tertio, Deum concurrere cum omnibus cauſis ſecundis liberis ad omnes actus malos ſum-
bipartita.
ptos materialiter; non tamen ſumptos formaliter, quatenus mali ſunt; ideſt, Deum producere quiddam entitatem materialem peccati, ſed non cauſare tamen malitiam eius formalem; atque ita nullo modo dici poſſe cauſam peccati. Materiale peccati appellatur phyſica entitas peccati, quæ omnino eſſet eadem ſi abſque libertate fieret ſine conſideratione rationis.

Prima pars eoſdem ferè habet Authores, quos adduxi pro neceſſitate concurſus diuini ad actus creaturarum, ad eò vt S. Thomas contrariam ſententiam pronunciet eſſe errori proximam, quam tamen præter Aureolum & Durandum tenuerunt non pauci apud Magiſtrum in 2. diſt. 37. & Bonauenturam ibidem art. 1. quaſt. 1. neque omnino damnam eſſe iudicat Hartadus §. 35. citans pro ea Origenem, & Hugonem Viſtorinum. Poterat autem addere Theodorum Abucaram opusculo 35. & 37. Sed ea tamen reiicienda omnino eſt tanquam contraria omnium Patrum ſenſui, & omnibus iis rationibus conuincitur, quibus probatus eſt concurſus Dei generati. Summum enim Dei dominium, & ſumma dependentia creaturæ à Deo exigit, vt materiale ipſum peccati à Deo ſit: exigit etiam natura entis participati à Deo primo radicali ente, quod eſt fundamentum omnis realitatis. Denique non poſſet alioqui Deus actus malos impedire creaturarum, niſi eas deſtruendo.

Secunda pars de formali malitia peccati ab iis ſolum negatur, quibus demon pro Deo eſt, vt rectè argumentatur Baſilius homilia, Quod Deus non ſit author mali: quia Deum concurrere ad formalem malitiam peccati, eſt Deum eſſe formalem cauſam peccati, & malitiam vt ſic à Deo eſſe; atque ita non minùs Deum peccare, quàm creaturam; id eò enim tantum peccat creatura, quia facit tum materiale, tum formale peccati: igitur certiffimum eſt, quod formale peccati à Deo non eſt.

Ratio autem, cur Deus totum faciens actum malum, non cauſet tamen eius malitiam, ita vt actus ille provt eſt à Deo non habeat formalitatem mali, quam habet provt eſt à creatura, duplex reddi poſteſt.

Prima petitur ex natura formalitatum expoſita quaſtione ſuperiori, initio vltimæ ſectionis; malitia enim formalis non eſt aliqua entitas, ſed formalitas, ideſt ipſemet actus provt diſformis rectæ rationi; formalitates autem non ſunt aliquid producibile in actu, vt ſupra dixi, ſed tantum reſultant ex poſitione fundamenti proximi, & termini; atque ita non quicumque cauſat entitatem actus, cauſat omnes eius formalitates: v. g. ſi vnus effectus pendeat à duabus cauſis, certè ille provt pendet ab vna cauſa non pendet ab altera; atque ita quamuis tota fiat entitas actus ab vna, non ſit tamen ab illa formalitas, qua pendet ab altera: ergo non quicumque cauſat entitatem aliquam, cauſat omnes eius formalitates, ſed illa ſola eſt cauſa formalitatis alicuius, à qua entitas fundamenti habet, quod connotet talem terminum, ſiue id à quo fundamentum habet, quod ex eo reſulter talis formalitas.

Cauſat ma-
teriale pec-
cati.

Non cauſat
formale.

Prima
ratio.

alis, ut explicatum est eo loco. Ex quo sic conficitur argumentum.

Quando plures causæ producunt actum malum, illa sola causa est malitiæ formalis, à qua entitas actus mali habet quod difformis sit rectæ rationi: sed quando Deus concurrit ad actum malum cum creaturis, actus propterea est à Deo, non habet quod sit contra rationem: ergo quando Deus causat actum malum simul cum creatura, Deus non est causa malitiæ formalis, sed creatura tantum. Probatur minor. Idem actus malus, propterea est à creatura, est contra rationem, quia recta ratio dicitur, quod creatura non debet elicere actum illum: sed recta ratio non dicitur quod Deus non debeat elicere actum illum, imò verè dicitur, quod illum debeat elicere tanquam causa prima, accommodando se causis secundis liberis secundum earum exigentiam: ergo actus malus propterea est à Deo, non est contra rationem.

Tota ergo prima ratio, cur Deus faciens totam entitatem peccati materialem, quam facit creatura, non attingat tamen formalem malitiam, est quia ille actus propterea est à Deo, non est contra rectam rationem; ideo autem non est contra rectam rationem, quia recta ratio, quæ dicitur creaturæ ne hoc faciat, dicitur Deo ut faciat concurrente cum causa secunda libera, etiam malè operante.

Et hoc confirmatur euidenter, quia quando Deus eundem actum prohibitum elicit cum creatura, quæ ignorat illum esse prohibitum, eodem modo agit, ac quando creatura non ignorat prohibitionem; & tamen actus Dei tunc non est malus: ergo quando creatura cognoscit prohibitionem, & peccat, actus etiam ille non est malus, propterea est à Deo.

Secunda ratio.

Altera ratio etiam optima est Molina *prima parte, quæst. 14. art. 13. disp. 6. & in concordia disp. 26. Ruiz de voluntate Dei, disp. 45.* & aliorum quamplurium; idem Deus non causat formalem malitiam peccati, quia præbet concursum indifferentem in actu primo, idest quia concurrit ad actum malum ex determinatione causæ secundæ, non autem ex sua determinatione; causa enim secunda determinat primam ad speciem & exercitium actus, ut postea demonstrabitur. Quod si causa prima determinaret secundam ad illa duo, certè nulla ratio esset cur negaretur Deus esse causa peccati, ut probabitur *sect. 3.* Ex quo conficitur argumentum.

Illam causam non facit formale peccati, neque causat peccatum ut sic, quæ non determinat ad actum malum, sed ab alia determinatur: sed Deus ad actum malum determinatur à causa secunda: ergo Deus non causat formalem malitiam peccati. Probatur maior. Ille non causat formalem malitiam peccati, qui non facit contra rationem: sed qui causat actum ex determinatione alterius, non facit contra rectam rationem, quia recta ratio prohibet hunc actum fieri ex determinatione alterius per modum causæ primæ: ergo ille qui facit actum malum ex determinatione alterius, non causat formale peccati.

Quæ ratio posterior parum, ut vides, differt à prima; sic enim in pauca possunt ambæ contrahi. Deus non facit formale peccati, quia actus malus ex modo quo fit à Deo, non est contra rationem; idem autem non est contra rationem primò, quia recta ratio dicitur Deo ut concurret ad actum illum tanquam causa prima: secundò quia Deus ad illum actum determinatur à causa secunda, cum tamen ex se paratus esset ad dandum concursum ad actum bonum. Et hoc vnum voluit alia plures solutiones

à Doctoribus excogitata; v. g. quod peccatum sit à Deo ut causa efficiente, non ut à causa deficiente; significatur enim tantum, quod actus propterea est à Deo, non est contra rationem, quæ dicitur Deo ut illum faciat.

Obiicitur primò. Illa causa est peccati formaliter sumpti, qui causa est actus positivi formaliter inordinati: sed Deus causa est actus positivi formaliter inordinati: ergo Deus est causa peccati.

Respondeo iuxta doctrinam allatam, distinguendo maiorem. Ille causa est peccati formaliter sumpti, qui causa est actus formaliter inordinati, si actum illum causet tantum secundum materialem entitatem, nego; si causet illum secundum inordinationem formalem, concedo: idest, si actus ille, propterea est inordinatus, sit à tali causa, certè illa est causa ipsius formalis peccati. Deus autem (ut probavi) ita causat actum formaliter inordinatum, ut causet solam eius entitatem materialem, formalem autem inordinationem nullo modo attingat, eo quod actus malus, propterea est à Deo, sit maxime ordinatus, ut satis probatum est.

Instabis primò. Quoties aliqua denominatio, vel aliquod totum consistit in tribus partibus, quicunque tres illas partes producit, causat etiam totum quod produci aliter non potest, nisi causando eius omnes partes: sed odium Dei formaliter sumptum, est aliquod totum, cuius partes sunt iudicium rectæ rationis, libertas & actus physicus; quid enim aliud est formalis hæc malitia: sed hæc omnia Deus causat: ergo Deus causat formalem malitiam.

Resp. distinguendo maiorem; quicunque causat partes omnes ex quibus constat aliquod totum, causat etiam ipsum totum, sumptum materialiter, & secundum entitatem, concedo; causat ipsum totum secundum omnes formalitates, nego; satis enim ostensum est, formalitates non causari ab omni ea causa, quæ causat totam entitatem rei.

Instabis secundò. Illa formalitas malitiæ ut sic, Secunda est aliquod totum, cuius Deus omnes partes producit; est enim entitas actus, iudicium, & libertas; quæ omnia Deus producit: ergo Deus producit illam malitiam formalem.

Resp. negando consequentiam, quia ut causetur totum aliquod secundum entitatem materialem, satis est quod causetur omnes illius partes; sed non est satis causare omnes partes ut causetur totum sumptum formaliter, ut in pluribus exemplis probatum est. Deus v. g. causat totum actum vitalem, neque tamen causat formalitatem vitalitatis.

Instabis tertio. Similitudo est aliqua formalitas, & tamen quicunque producit entitatem albedinis in duplici pariete, producit similitudinem inter illos parietes: ergo qui producit entitates ex quibus coalescit formalitas, producit etiam formalitatem.

Resp. alias esse formalitates, quæ oriuntur ex ipsa entitate intrinseca, & physica fundamenti, & termini, quæ rectè appellantur à Scoto, *relationes intrinsecas aduenientes*; alias esse formalitates, quæ non oriuntur ex ipsa entitate intrinseca & physica fundamenti ac termini, sed ex modo, quo sunt à suis causis fundamentum, & terminus. Vocari autem commodè possent relationes extrinsecas aduenientes; sunt enim ferè tantum denominationes extrinsecas fundamentis & terminis, ut vitalitas, libertas, malitia, bonitas: quicunque producit entitatem fundamenti & termini, producit etiam necessariò relationes intrinsecas aduenientes, sed non formalitates aduenientes extrinsecas.

Prima instantia.

Secunda instantia.

Tertia instantia.

insecus. Formalis malitia peccati non est formalitas & relatio intrinseca ipsi actui, cum possit actus planè immutatus de bono fieri malus, & de malo fieri bonus; sed est formalitas solum extrinseca, quæ non oritur ab ipsa physica entitate actus, sed tantum à modo, quo actus fit cum libertate ac consideratione rationis, cui non se conformatur operans ex propria determinatione; idè non quilibet quis causat actum malum, causat formalem eius malitiam.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Si Deus propterea non causat formalem malitiam actus mali, quia illa est formalitas resultans in actu ex modo quo ille fit cum libertate ac consideratione rationis, sequitur quod Deus etiam non causat formalem bonitatem actus boni: Deus v. g. non magis causabit conuersionem Sancti Petri, quam prodicionem Iudæ; nam de vtraque rationes eadem probant. Prima ratio, cur Deus non causet formalem malitiam, est quia actus prout est à Deo, non habet quod sit contra rationem: secunda, quia Deus non determinat ad actum malum; sed neque actus bonus creaturæ, prout est à Deo, habet quod sit bonus, & moralis; neque Deus creaturam ad actum illum determinat: ergo Deus non magis causat formalem bonitatem, quam formalem malitiam. Absurdum autem est dicere, quod Deus non causet formalem bonitatem actus supernaturalis; nam omne quod est supernaturale, produci debet à Deo; formalis autem bonitas actus supernaturalis, est supernaturalis: ergo illa est à Deo.

Resp. nullo modo verum esse, quod Deus non est magis causa conuersionis Sancti Petri, quam prodicionis Iudæ; primò enim auxilium dat speciale præueniens Petrum ut conuertatur, distinctum à concursu generali, quo licet voluntatem non cogat, aut necessitet; potentissimè tamen allicit ad bene operandum, visorum suasionibus agendo, deterrendo periculis, beneficiis attrahendo: nihil enim libertati detrahit, sed eam tamen suauitatis illicitis oppressam & captam sic delectat, ut vincat; sic vocat, ut volentem trahat; sic de illa triumphat, ut eam non patiat superari nisi à seipsa. Deinde bonum opus intendit, ad illud hortatur, & impellit etiam hominem, quantum libertatis leges patiuntur. Ad peccatum verò neque præuenit speciali vilo auxilio, neque ad illud hortatur, neque intendit illud, sed ab eo detertet, & quantum est ex se, vult illud non esse. Formalem ergo bonitatem actus boni Deus magis indirectè causat, quam formalem malitiam, etiam si directè neutram causet, cum actus, siue bonus sit, siue malus, prout est à Deo, non habeat quod sit moralis, & liber. Quod autem additur, formalem bonitatem ut sic esse supernaturalem in actu supernaturali, atque adeò illam causari debere à Deo, solui debet ex dictis; nam omne supernaturale, quod est producibile per veram actionem, est à Deo directè: sed supernaturale, quod resultat solum ex positione alicuius supernaturalis, non est à Deo semper directè, sed satis est quod sit saltem indirectè.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Si Deus determinaret voluntatem ad materiale peccati, in iis circumstantiis, in quibus illud est inseparabile à formali malitia, determinaret etiam ad formalem malitiam præcisè, quia est inseparabilis: ergo quando Deus concurrat ad materiale peccati in iis circumstantiis, in quibus illud est inseparabile à formali malitia, Deus concurrat ad formalem malitiam, quia est inseparabilis à materiali.

R. P. de Rhodas curs. Philosoph.

A Resp. negando consequentiam; disparitas enim est primò, quia malitia formalis est quidem inseparabilis ab actu productò in talibus circumstantiis respectu causæ determinantis ad talem actum; sed non est inseparabilis respectu causæ, quæ ad illum determinatur ut causa prima: propterea si Deus ad actum illum malum determinaret, ille solus esset causa malitiæ formalis, creatura verò non esset causa illius. Deinde malitia formalis est quidem in talibus circumstantiis inseparabilis respectu creaturæ à materiali entitate actus mali, quia recta ratio dicitur creaturæ, ut hoc non faciat; sed non est inseparabilis respectu Dei concurrentis ut causæ secundæ, quamdiu aget ut causa prima. Itaque si Deus determinaret causam secundam ad materiale peccati, causaret etiam formalem malitiam; si autem concurrat solum ut causa prima, non erit vilo modo causa peccati formalis.

B Obiicitur quartò. Nullum est ens positivum, quod produci non debeat à Deo; nam ens positivum adequatè diuiditur in ens participatum à Deo, & ens imparticipatum; sed malitia formalis est difformitas positiva ipsius actus cum recta ratione: ergo malitia formalis produci debet à Deo.

Quarta obiectio.

C Respondeo ex dictis, omne quidem ens positivum, quod est producibile per veram & propriam actionem, produci debere à Deo, & ab eo esse necessariò participatum; ens autem positivum, quod non est producibile per veram & propriam actionem, sed resultat tantum ex modo quo à sua causa producit fundamentum & terminus, nego illud produci debere à Deo; quando enim ens diuiditur in ens participatum à Deo, & ens imparticipatum, verum est de illo ente, quod est entitas vera, non autem de illo, quod est solum formalitas; nam illa non est ens participatum reduplicatiue ac formaliter, sed identicè tantum, & specificatiue. Sed de hoc dictum est prima secundæ.

S. IV.

Verum Deus concurrat cum causis materialibus & formali.

D Vtrum videlicet Deus, sicut concurrat effectiue ad omnes effectus causæ efficientis, sic concurrat materialiter cum causa materiali, & formaliter cum causa formali, idest per modum causæ formalis, & finaliter cum causa finali, & exemplariter cum causa exemplari.

Dico quartò, Deum non posse vnquam concurrere in genere causæ materialis, aut formalis; sed supplere tamen posse in genere causæ effectiue causalitatem materiæ in ordine ad formam. Causalitatem autem eius in ordine ad compositum, & causalitatem formæ, in nullo genere supplere posse. Ita communiter censent omnes, & ferè sola eget explicatione.

Conclusio.

E Primò enim modus causandi materiæ & formæ, Deus non est vniri mutuo; sed Deus non potest causare, se ipsum vnendo: ergo non causat materialiter, nec formaliter. Imò materia causat recipiendo formam, & forma causat actuando materiam, vtraque componendo per modum partis; quæ omnia sunt à Deo alienissima: ergo Deus causare non potest in genere materiæ & formæ.

Deus non concurrat materialiter.

Secundò tamen certum est, quod supplere potest effectiue concursus materiæ in ordine ad formam, tum substantialem, tum accidentalem, quia potest conseruare formam extra subiectum, sicut conseruat accidentia in Eucharistia supplendo defectum subiecti per actionem creaturam.

Supplet effectiue.

O 2

Tertio

Concursus
materiæ &
formæ.

Tertio concursus materiæ in ordine ad compositum, & concursus formæ in ordine ad materiam, & in ordine ad compositum, est vnio, & compositio: sed Deus neque vnitur, neque componit causando: ergo Deus non potest supplere illos concursus in eodem genere.

Prima ob-
iectio.

Obiicitur primo. Si Deus conseruaret formam cœli extra omnem materiam solo concursu effectiuo, vel ille concursus idem esset, quo forma cœli conseruatur in materia, vel diuersus. Non idem, quia per eum non magis suppleretur materiæ concursus, quàm ante; si diuersus: ergo est concursus materialis.

Resp. concursum, quo Deus conseruat formam extra subiectum, esse diuersum ab eo, quo forma conseruatur in subiecto; conseruabatur enim in subiecto per eductionem, extra subiectum verò conseruatur per creationem, non autem per concursum materiale à Deo prodeuntem.

Secunda
obiectio.

Obiicitur secundò. Causalitas vnus generis non potest vllò modo contineri intra causalitatem alterius generis: ergo Deus conseruando formam extra materiam, non potest effectiuè supplere concursum materiæ.

Resp. causalitatem causæ primæ efficientis continere posse causalitates aliarum causarum, saltem aliquarum, atque aded effectiuè posse à Deo suppleri causalitatem materiale.

Tertia ob-
iectio.

Obiicitur tertio: Deus deberet similiter concurrere cum causa finali mouendo metaphoricè voluntatem, & cum causa exemplari dirigendo idealiter actionem artificis; quod tamen falsum est.

Resp. Deum effectiuè concurrere ad causalitates etiam causarum finalis, & exemplaris, quia causalitas etiam earum actio est, quæ sine dubio est à Deo; sed finaliter tamen & idealiter Deus non concurrat cum illis causis.

SECTIO II.

Quid sit concursus diuini cum causis secundis.

Dixi, Deum cooperari omnibus causis effectiuis creatis, & cum illis omnes effectus producere; nunc non est facile dicere, quid sit diuina illa cooperatio. Concursus videlicet ille in actu primo vocatur Dei omnipotentia parata creaturæ per decretum voluntatis de concursu exhibendo quoties ipsa exigit. Concursus autem in actu secundo, est actualis cooperatio Dei cum causa secunda. De concursu Dei in actu primo, seu de voluntate illa, qua Deus decernit applicare omnipotentiam suam ad cooperandum creaturæ, dicitur *scilicet* 4. nunc de concursu actuali duo quæri possunt. Primo, vtrum sit aliquid præuium actioni creaturæ, tanquam eius principium. Secundò, vtrum sit ipsamet actio causæ secundæ.

S. I.

Vtrum diuinus concursus sit actio aliqua, an verò aliquid præuium actioni, & eius principium.

Auxilium
gratiæ.

Certum est primò, quod ad actus bonos & supernaturales necessarium omnino est vt causa creata recipiat aliquid præuium actioni, quod vocatur auxilium gratiæ, quo præuenitur voluntas & adiuuatur ad actus illos eliciendos; differt enim à concursu, qui præterea requiritur sicut ad alios omnes actus, vt per eum Deus dicatur immediatè operari. Ad actus igitur bonos requiritur aliquod prin-

A cipium actionis, & diuinus concursus; ad actus alios sufficit omnino diuinus concursus.

Certum est secundò, concursum hunc Dei non ita esse aliquid præuium actioni, vt sit intrinsecum ipsi Deo; loquor enim de concursu ad extra: sed difficultas tantum est, vtrum sit aliquid à Deo productum in causa secunda, quod antecedit eius operationem, & sit causa illius; siue voluntatem determinet, siue non, de quo postea videro.

Dico primò, concursum Dei non esse aliquid præuium actioni, tanquam eius principium; sed esse necessarium aliquam actionem. Ita docent, & innumeros alios citant Suarez *lib. 1. de auxiliis, cap. 6. Ruiz de voluntate Dei, disp. 46. & de scientia disp. 49. & 50.* contra plurimos Doctores, qui Dei concursum volunt esse qualitatem impressam causæ secundæ; alij appellant motionem, excitationem, complementum virtutis, applicationem.

Ratio autem est, quia vel concursus Dei totus consistit in illo principio antecedente actionem, siue in hac prima motione; vel consistit in eo principio præuiò simul & actione: neutrum dici potest: ergo concursus Dei tantum est actio, non autem aliquid præuium actioni. Probatur minor; primò enim, quod principium illud præuium actioni non sit totus concursus Dei, clare ostenditur, quia Deus ita concurrat cum causa secunda, vt immediatè influat per se in effectum & actionem: sed si concursus Dei adæquatè consisteret in eo solum principio præuiò, Deus per se non immediatè influeret in effectum, sed tantum produceret in causa principium productiuum effectus; actio autem & effectus non immediatè prodirent à Deo: ergo illud principium præuium non est totus concursus Dei.

Deinde causa quæ solum dat alteri virtutem ad agendum, si non aliter concurrat ad eius actionem, reuerà concurrat solum remotè, ac per accidens; sicut ignis, qui aquam calefacit, non concurrat proximè ad calefactionem causatam ab aqua calida: sed in data suppositione Deus non concurrat ad actus causæ secundæ nisi dando illis virtutem ad agendum: ergo concurrat tantum remotè.

Denique posito concursu Dei implicat vt non ponatur actio: sed posito quouis principio præuiò, potest non poni actio, quia nullum est principium, cuius actionem Deus nequeat cohibere: ergo concursus Dei non consistit in eo solum præuiò principio.

Secundò quod Dei concursus non consistat in eo principio simul & actione, sed in actione sola, probatur, quia causa secunda in ordine ad actus naturales est completa in actu primo: ergo non necessariò accipere debet aliquid à Deo, per quod compleatur in ratione principij actiui. Probo consequentiam. Causa secunda non tam est incompleta in ordine ad actus naturales, quàm in ordine ad actus supernaturales: sed ided tantum est incompleta in ordine ad actus supernaturales, quia indiget principio superaddito ad illos eliciendos: ergo si est completa in ordine ad actus naturales, non eget principio. Deinde completum in actu primo dicitur quod non eget vllò complemento, sed habet totum quod requiritur ad operandum; si ergo causa secunda in ordine ad actus naturales eget aliquo principio sine quo non potest agere, certè tam est incompleta in actu primo in ordine ad actus naturales, quàm in ordine ad actus supernaturales.

Effugium autem, quo vtuntur aduersarij, non potest illis fauere; dicunt enim principium illud præuium non esse necessarium vt causa secunda possit operari, sed tantum vt operetur.

Sed

Principium
actionis.Ratio pri-
ma.Prima pars
minoris.Secunda
pars mi-
noris.